

UDC (УДК) 34(3/9)

Захарчин Наталія Геннадіївна,

кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри історії України, політології та права
Національного лісотехнічного університету України
e-mail: zakharchyn@ukr.net
ORCID ID: 0000-0003-3000-2595

ЗАКОНОДАВЧО-АДМІНІСТРАТИВНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ КОЛЕКТИВНИХ ГМІН У ДРУГІЙ РЕЧІ ПОСПОЛИТІЙ В 30-Х РР. ХХ СТ. (НА ПРИКЛАДІ ЛЬВІВСЬКОГО ПОВІТУ)

Анотація. Розглянуто процес законодавчого забезпечення створення колективних гмін на початку 30-х рр. ХХ ст. в Другій Речі Посполитій. Процес проходив низку етапів. Розкрито основні з них – законодавчі ініціативи, розробка підходів до уніфікації територіально-адміністративного устрою Польщі, обговорення, затвердження та впровадження у життя Закону «Про часткову зміну устрою територіального самоврядування». Висвітлено адміністративно-законодавчі особливості створення колективних гмін на прикладі Львівського повіту.

Ключові поняття: колективна гміна, законодавство Другої Речі Посполитої, місцеве самоврядування, Львівський повіт.

Zakharchyn Natalia,

Candidate of Historical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department
of History of Ukraine, Politics and Law
of the Ukrainian National Forestry University
e-mail: zakharchin@ukr.net
ORCID ID: 0000-0003-3000-2595

LEGISLATIVE AND ADMINISTRATIVE ENSURING OF THE FUNCTIONING OF THE COLLECTIVE GMINAS IN THE SECOND RZECZ POSPOLITA IN 1930 S (USING THE EXAMPLE OF LVIV POVIT)

Abstract. The process of legislative ensuring of the establishment of the collective gminas at the beginning of 1930s in the Second Rzech Pospolita is examined. Administrative and legislative features of the establishment are displayed using the example of Lviv povit.

The process of the establishment of the collective gminas has overpassed a number of stages. At the first stage the development and the future of gminas as self-governing subdivisions was discussed on the public, political and high-governmental levels. Later, the project of a country gmina reform was transformed into a global reform of the hierarchy of administrative territorial entities of Rzech Pospolita and self-governing state institutions. The bill, which had later become a law, was named «About the partial change of the territorial division» or the Law about a Union and remains this name now.

At the second stage, the law-creational process continued. It included the discussion, making changes and voting for the bill on the level of the Senate and Sejm of Rzech Pospolita. It was the adoption of the Law on March 23th 1933 and the signing it by the President, the Head of Government and the Ministers of Internal Affairs, Finance and Social Affairs that ensured the establishment of the collective gminas legislatively. The establishment of the new collective gminas required that the organizational, administrative and normative work should be continued, also at the local (povit) level.

As a result, the third stage included the organizational and content-rich work done by local administrative institutions – combining, merging local communities and substantiation of the necessity of these actions made by povit administration, including Lviv povit starostvo. This stage lasted less time than others.

The fourth stage became the final one and implied the introduction of the Law into everyday life and its future changes.

Key concepts: collective gmina, The Second Rzecz Pospolita legislation, local self-governing, Lviv Povit

DOI 10.32518/2617-4162-2019-2-97-102

Вступ

Сьогодні як ніколи актуальне питання самодостатності та автономності територіальних одиниць в Україні. З 2015 р. діє Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад», у ст. 1 якого визначається, що він «регулює відносини, що виникають у процесі добровільного об'єднання територіальних громад сіл, селищ, міст, а також добровільного приєднання до об'єднаних територіальних громад». Процеси об'єднання територіальних одиниць відбувались і в минулому. Зокрема, на українських землях, які перебували у складі Польщі, у міжвоєнний період відбувалися процеси інтеграції громад. Вважаємо, що висвітлення досвіду законодавчого забезпечення створення колективних гмін у Другій Речі Посполитій на прикладі одного з повітів доповнить знання з історії становлення місцевого самоуправління в Україні.

Процеси законодавчого забезпечення самоврядних інституцій у міжвоєнній Польщі досліджували переважно представники польської наукової думки. Серед них виділяються праці науковців: Й. Бехр [1], А. Важоха [2], С. Квєценя [3], Г. Чайки [4], Р. Шведа [5] тощо. Питанням законодавчого забезпечення процесу створення колективних гмін у Другій Речі Посполитій фрагментарно займалися українські дослідники. Так, процесам територіального та місцевого самоврядування у міжвоєнний період присвячені роботи О. Липитчука [6], Я. Мартинюк [7], М. Марчука [8], Ю. Юхимюк [9]. Водночас в українській історико-правничій думці немає праць, присвячених законодавчій характеристиці процесу створення однієї з ланок територіального самоврядування на українських землях у складі Другої Речі Посполитої – колективній гміні (gmina zbiorowa).

Мета статті – виокремити основні етапи законодавчого та адміністративного процесу створення нової територіально-адміністративної одиниці в Другій Речі Посполитій; показати особливості цього процесу на регіональному рівні – у Львівському повіті.

1. Передумови створення колективних гмін на початку ХХ століття

Згідно з Березневою Конституцією Польської держави, її територія поділялася на воєводства, повіти, міські та сільські гміни. Нижчою територіально-адміністративною одиницею була гміна – сільська і міська.

Особливістю функціонування «одиначних» сільських гмін у багатьох повітах Речі Посполитої була їх велика кількість, а відтак і диференціація характеристик населення, площі, ступеня економічного розвитку, національної ідентичності тощо. Найчастіше в «стандартній» сільській громаді проживала відносно невелика кількість мешканців. Наприклад, у Львівському повіті «одиначних», сільських гмін до 1933 р. було 127. В найменшій з них проживало 98 осіб, тоді як в найбільшій – понад 3 тис. мешканців.

Процес створення колективних гмін (їх укрупнення) у Другій Речі Посполитій тривав із початку проголошення державності, проходячи послідовні стадії розвитку – від етапу громадських та адміністративних ініціатив до законодавчого вирішення. На першому етапі реформування гміни відбувалися громадські зібрання та конференції, масово започатковані ще на початку ХХ століття. Так, у 1904 р. (тобто за австрійських часів. – Н. З.), на двох конференціях обговорювалась участь місцевих жителів у вирішенні актуальних питань гміни [1, s. 290].

У 1919 р. вийшла друком праця професора-правника Едварда Дубановича, присвячена «новому устрою гміни» [10]. Далі питанням гмінного устрою, територіальним, адміністративним змінам у сфері самоврядування присвячувалися чисельні зібрання політичних угруповань. Так, зокрема, на з'їзді так званого *Безпартійного блоку співпраці з урядом* у 1929 р. прийняте рішення, що «гміни сільські у державі повинні бути однорідними. Сільська гміна має бути так організована, щоби могла гарантувати виконання і своїх, і доручених завдань. Найкращою у цьому відношенні буде сильна і добре організована колективна гміна» [11, s. 93].

Протягом 20-х – початку 30-х рр. ХХ століття йшла загальна дискусія про потребу чи не потребу створення нової колективної гміни. Сам проект Закону про гміни та основи їх адміністративного та самоврядного устрою готувався протягом кількох років. На початку законодавчого процесу передбачалось, що це буде невеликий закон, який стосуватиметься лише зміни «шкідливих і неможливих до виконання» [12, lam. 16] положень регіональних законів. У липні 1919 р. міністр внутрішніх справ Польщі С. Войцеховський представив свій проект

реформи сільської гміни, який після змін був представлений у Сеймі в 1922 р., однак тоді не був прийнятий.

Урядовий проект із цього питання, датований лютим 1924 р., також був відкликаний – після тривалого обговорення у липні 1926 р.

Надалі проект реформи сільської гміни вилився у глобальну реформу усього устрою Речі Посполитої та самоврядних інституцій держави. Законопроект, а надалі – Закон отримав назву «Про часткову зміну устрою територіального самоврядування», або, як його нерідко називали й називають сьогодні – Закон про злиття (*ustawą scaleniową*). Творцями урядового законопроекту стали вищі урядовці держави – віце-міністр Владислав Корсак, начальник відділу Станіслав Подвінські і радник міністра Болеслав Требські [12, lam. 13].

2. Робота сейму та сенату Другої Речі Посполитої щодо Закону «Про часткову зміну устрою територіального самоврядування»

У Сеймі проект закону був представлений на 45 засіданні 22 січня 1932 р. міністром внутрішніх справ Броніславом Перацьки. Однією з цілей поданого проекту, за словами міністра, стало «просування передусім ідеї однорідної організації місцевого самоврядування, ще не охопленої процесами уніфікації, об'єднуючої розрізнені землі в єдину органічну цілісність» [13, lam. 52]. І першим завданням у цій області, на думку ініціаторів Закону, стало впровадження повітового самоврядування у південних воєводствах. Другим – пошук найкращого серед можливих способів уніфікації місцевого самоврядування на всій території Польської держави [13, lam. 52]. Визначальним фактором серед причин організації та створення колективної гміни (зборової) для уряду був економічний стан стандартної одиночної гміни, яка зазвичай не справлялася зі своїми фінансовими завданнями та обов'язками. Такий стан існував, зокрема, й у Львівському повіті. На поч. 30-х рр. Львівське повітове староство оцінювало слабкий фінансовий стан одиночних ґмін, які навіть не могли фінансувати функціонування шкіл [14, арк. 2].

У лютому 1933 р. на засіданні Сейму заслухано доповідь представника Адміністративної комісії К. Полякевича щодо урядового проекту Закону про часткову зміну устрою територіального самоврядування. Комісія ґрунтовно проаналізувала проект уряду на основі і своїх досліджень, і на основі думки науковців, правників та представників сільських ґмін. Адміністративні зміни, запропоновані в проекті, розглядалися як можливість створення умов для існування на території усієї

держави «здорової, сильної та самодостатньої гміни з середнім територіальним розміром», а пропонований Закон бачився лише початком та основою для подальших змін у державі [15, lam. 62–63].

Законопроект прийнятий Сеймом 18 лютого 1933 р. у третьому читанні іменним голосуванням. Зі 292 голосуючих – «за» проголосувало 199 депутатів [16, lam. 29]. Слід зазначити, що прийнятий Закон відрізнявся від запропонованого урядом рядом змін. У поправках, які обговорювалися на засіданнях, взято до уваги пропозиції самоврядних організацій та теоретиків самоврядування. Проект, докладно опрацьований Адміністративною комісією Сейму, пішов на розгляд верхньої палати парламенту Речі Посполитої.

На етапі розгляду в Сенаті, Закон проходив широку дискусію на 8 засіданнях Адміністративної та самоврядної комісії. З поправками, Закон винесено комісією на розгляд Сенату 14 березня 1933 р. [12].

Як зазначалось в обговореннях у Сенаті, Закон піддавався «усесторонньому струсу, критиці, як зі сторони усіх угруповань сеймових, так і з позапарламентського боку – Миського союзу (*Związek Miast*), Повітового союзу (*Związek Powiatow*)» тощо. Наприкінці 1932 р. він обговорювався в Міністерстві внутрішніх справ спеціально запрошеними уповноваженими від регіонів представниками місцевого самоврядування та правниками. Тому первинний проект Закону знав значних змін. Поправки, які пропонувались у Сенаті, були направлені на створення цілісної конструкції, «послідовне виконання певних визначальних принципів» [12].

14 березня 1933 р. Закон із поправками (яких було 400) та резолюціями ухвалено Сенатом Другої Речі Посполитої та направлено на затвердження до Сейму.

Напередодні остаточного розгляду в Сеймі всі основні та редакційні поправки Сенату були розглянуті сеймовою адміністративною комісією. Отже, законодавчим забезпеченням створення колективних (збірних) ґмін стало прийняття Закону «Про часткову зміну устрою територіального самоврядування» 23 березня 1933 р. Сеймом та підписанням його Президентом, главою уряду та міністрами внутрішніх справ, фінансів та соціального забезпечення.

Закон складався з трьох частин та 130 статей. Перша частина, найбільша, стосувалась усіх воєводств, окрім Сілезького. Друга – окремих територій держави. Третя частина закону містила прикінцеві та перехідні положення [17].

У першій частині закону визначалася територія сільської (колективної) гміни, до якої мали входити одна або декілька місцевостей. Ст. 10 Закону визначала гміну як «самоврядну одиницю територіальну, суб'єкт права публічного та права власності». Частина 3 ст. 103 Закону встановлювала термін у 18 місяців, протягом якого після заслуговування думки зацікавлених представників гмінних рад визначених воєводств (зокрема Львівського), міністр внутрішніх справ мав видати указ про реформування гмін [17].

3. Творення колективних гмін Львівського повіту

Одним із наступних кроків після оприлюднення Закону стало видання Міністерством внутрішніх справ пояснювального припису до воєвод та їх підлеглих, зокрема Львівського воєводства. У ньому наголошувалося, що в Законі є норми, які мають бути впроваджені у життя відразу (по проходженню 60 днів із моменту оприлюднення закону – 13 липня 1933 р.), без очікування якихось розпоряджень від імені Міністерства. Водночас визначалися норми, які потребували подальших вказівок, директив, пояснень та виконавчих приписів, вимагали подальших напрацювань [18, s. 136]. Отже, запровадження нових, колективних гмін вимагало продовження організаційної, адміністративної та нормотворчої роботи, зокрема на місцевому, повітовому рівнях.

На чолі Львівського повіту стояв призначений міністром внутрішніх справ повітовий староста. Він був репрезентантом уряду та очолював адміністрацію повіту – повітове староство. Львівське повітове староство протягом 1933–1934 рр., покориловуючись оприлюдненим Законом та розпорядженнями міністра внутрішніх справ, підготувало обґрунтування проекту створення об'єднаних гмін [14, арк. 184–199].

В обґрунтуванні містилися загальні дані про Львівський повіт, як-от відомості географічні та етнографічні, чисельність населення з національного погляду та віровизнання. Зокрема, зазначалося, що поляки проживають переважно в гмінах найближчих до Львова, в околицях містечка Щирця, частково на західній границі повіту, українці – переважно на південному та західному пограниччі, німці – у декількох відособлених громадах у південній та південно-західній частинах повіту, євреї – у містах та містечках. Повіт населений виключно сільськогосподарським населенням, об'єднаним у розлогі, нерегулярно забудовані села.

Проект поділу повіту на 14 колективних (zbiorowych) гмін реалізовано, зважаючи на

загальні характеристики повіту та перспективу розвитку регіону. Окрім того, у проєкті повітового староства включено докладний опис територіального сполучення кожної з гмін-громад до центру проєктованого об'єднання. Виокремлені гміни, незважаючи на явно виражений сільськогосподарський характер, мали свої, особливі характеристики. Гміна Брюховичі – характер «відпочинковий», гміна Чишки – як центр культурного розвитку усього повіту, гміни Красів та Черкаси – у зв'язку з віддаленістю від Львова, характеризувались як гміни винятково рільничі [14, арк. 187–195]. Цей документ покладено в основу поділу на колективні гміни, затверджено окремих розпорядженням міністра внутрішніх справ.

Розпорядження міністра внутрішніх справ Польщі М. Зіндрам-Косцялковського від 14 липня 1934 р. про поділ Львівського повіту в Львівському воєводстві на сільські гміни стало ще одним законодавчим актом у процесі творення колективних гмін. Згідно зі Законом та вказаним розпорядженням, Львівський повіт отримав 14 збірні (колективні) сільські гміни, які об'єднували у своєму складі 127 колишніх одиночних гмін [19]. Розпорядження вводилось у дію 1 серпня 1934 р.

На підставі частини 1 ст. 107 згаданого Закону у вересні 1934 р. розпорядженням Львівського воєводи на території Львівського повіту сільські гміни поділялися на громади. Розпорядження набувало сили з дня опублікування [20, s. 211–213].

У подальшому Закон «Про часткову зміну устрою територіального самоврядування» доповнено низкою розпоряджень міністра внутрішніх справ, які містили норми, що стосувалися тлумачення та виконання окремих його статей [21; 22; 23].

Висновки

Процес творення колективних гмін у Другій Речі Посполитій пройшов ряд етапів. На першому, підготовчому етапі розвиток та подальша доля гмін як самоврядних одиниць обговорювалася на громадському, політичному, та – згодом – вищому урядовому рівні. На другому – йшов законотворчий процес, що охоплював обговорення, внесення змін та голосування за законопроект «Про часткову зміну устрою територіального самоврядування» на рівні Сенату та Сейму Речі Посполитої з подальшим ухваленням та виданням офіційного документа. Третій етап, у який включасмо організаційну та змістовно насичену роботу адміністративних органів на місцях – компонування, об'єднання місцевих громад та обґрунтування доцільності

таких дій повітовими управліннями, зокрема і Львівським повітовим староством, проходив у більш стислі терміни. Заключним став четвертий етап – безпосереднє впровадження Закону в життя та його подальші зміни.

Вважаємо, що розглянута тематика вимагає подальших досліджень – і щодо безпосередньої практики впровадження Закону в життя, і деталізації окремих етапів його розробки та подальших змін.

Список використаних джерел

1. Behr J. Ewolucja gminy w Rzeczypospolitej Polskiej – zarys problematyki. *Folia Iuridica Universitatis Wratislaviensis*. 2015. Vol. 4 (1). S. 285–302.
2. Warzocha A. Samorząd terytorialny II RP – w drodze ku własnemu państwu. *Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Seria Res Publicae*. 7 (2012). S. 351–362.
3. Kwiecień S. Prawo wyborcze do ustrojowych organów gminy wiejskiej i miejskiej w świetle ustawy z 23 III 1933 r. o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorialnego. *Roczniki Nauk Prawnych*. 14.3 (2017). S. 131–152.
4. Czajka H. Samorząd terytorialny w latach 1919–1939. *Archiwariusz Zamojski*. 1 (2003). S. 61–72.
5. Szwed R. Samorządowa Rzeczpospolita 1918–1939: wybór rozpraw i artykułów. Częstochowa: WSP w Częstochowie, 2002. 274 s.
6. Липитчук О. Система та компетенція органів територіального самоврядування в Польській республіці (1918–1939 рр.). *Вісник Львівського університету. Серія: Юридична*. № 58 (2013). С. 74–80.
7. Мартинюк Я. М. Джерельна база дослідження становлення та діяльності інституту місцевого самоврядування на Волині у міжвоєнний період. *Інтелекція і влада. Серія: Історія*. № 32 (2015). С. 369–379.
8. Марчук М. І. Територіальне самоврядування у Речі Посполитій. *Право і Безпека*. № 4 (2014). С. 21–28.
9. Юхимюк О. М. Правовий статус органів місцевого самоврядування на території Західної України у складі Польщі (1918–1939 рр.): автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук: спец. 12.00.01. Львів, 2004. 17 с.
10. Dubanowicz E. O naprawie podstaw gminy i o zbliżeniu budowy gminy galicyjskiej do ustroju gminnego w całej Polsce. Warszawa, 1919. 57 s.
11. Samorząd terytorialny. *Kwartalnik, poświęcony teorii i życiu samorządu terytorjalnego*. URL: http://bcpw.bg.pw.edu.pl/Content/8037/st29_z3.pdf
12. Sprawozdanie stenograficzne z 51 posiedzenia Senatu Rzeczypospolitej dnia 14 marca 1933 r.
13. Sprawozdanie stenograficzne z 45 posiedzenia Sejmu Rzeczypospolitej z dnia 22 stycznia 1932 r.
14. ДАЛО (Державний архів Львівської області). Ф. 7. Оп. 3 Спр. 258. 321арк.
15. Sprzawozdanie stenograficzne z 85 posiedzenia Sejmu RzeczyPospollitej w dniu 13 lutego 1933 r.
16. Sprzawozdanie stenograficzne z 90 posiedzenia Sejmu RzeczyPospollitej w dniu 18 lutego 1933 r.
17. Ustawa z dnia 23 marca 1933 roku o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorialnego. *Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej*. 1933. Nr 35. poz. 294.
18. Ustroj gmin wiejskich w wojewodztwach wschodnich oraz w powiatach Wolkowyskim I Grodzienskim wojewodztwa Bialostockiego. Warszawa, 1933. 143 s.
19. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 14 lipca 1934 r. o podziale powiatu lwowskiego w województwie lwowskim na gminy wiejskie. *Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej*. 1934. Nr. 64. Poz. 546.
20. *Lwowski Dziennik Wojewódzki*. 1934. Nr. 19. S. 211–213.
21. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 9 października 1933 r. w sprawie wykonania ustawy o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorjalnego. *Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej*. 1933. Nr. 80. Poz. 577.
22. Rozporządzenie II Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 15 grudnia 1933 r. w sprawie wykonania ustawy o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorjalnego. *Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej*. 1933. Nr. 100. Poz. 769. URL: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19331000769/O/D19330769.pdf>
23. Rozporządzenie III Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 2 sierpnia 1934 r. w sprawie wykonania ustawy o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorjalnego. *Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej*. 1934. Nr 71. Poz. 688. URL: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19340710688/O/D19340688.pdf>

References

1. Behr, J. (2015) Ewolucja gminy w Rzeczypospolitej Polskiej – zarys problematyki. *Folia Iuridica Universitatis Wratislaviensis*, 4 (1), 285–302.

2. Warzocha, A. (2012) Samorząd terytorialny II RP – w drodze ku własnemu państwu. *Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Seria Res Polticae*, 7, 351–362.
3. Kwiecień, S. (2017) Prawo wyborcze do ustrojowych organów gminy wiejskiej i miejskiej w świetle ustawy z 23 III 1933 r. o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorialnego. *Roczniki Nauk Prawnych*. 14.3, 131–152.
4. Czajka, H. (2003) Samorząd terytorialny w latach 1919–1939. *Archiwariusz Zamojski*, 1, 61–72.
5. Szwed, R. (2002) Samorządowa Rzeczpospolita 1918–1939: wybór rozpraw i artykułów. Częstochowa: WSP w Częstochowie.
6. Lypytchuk, O. (2013) Systema ta kompetentsiia orhaniv terytorialnoho samovriaduvannia v Polskii respubliki (1918–1939 rr.) [System and competence of the institutions of territorial self-government in the Polish Republic (1918–1939)] *Visnyk Lvivskoho universytetu. Serii: Yurydychna (Visnyk of the Lviv University. Series Law)*, 58, 74–80 [in Ukr.].
7. Martyniuk, Ya. M. (2015). Dzhernelna baza doslidzhennia stanovlennia ta diialnosti instytutu mistsevoho samovriaduvannia na Volyni u mizhvoienni period [Source base of the research of formation and activities of the local self-government institute in Volyn in the interwar period] *Intelihentsiia i vlada. Serii: Istorii (Intellectuals and state power. History series)*, 32, 369–379 [in Ukr.].
8. Marchuk, M. I. (2014). Terytorialne samovriaduvannia u Rechi Pospolytii [The territorial self-government in Rzecz Pospolita]. *Pravo i Bezpeka (Law and Safety)*, 4, 21–28 [in Ukr.].
9. Yukhymiuk, O. M. (2004) Pravovyi status orhaniv mistsevoho samovriaduvannia na terytorii Zakhidnoi Ukrainy u skladi Polshchi (1918–1939 rr.) [The legal status of self-government local authorities at the territory of Western Ukraine in the form part of Poland (1918–1939)] *Extended abstract of candidate's thesis*. Lviv [in Ukr.].
10. Dubanowicz, E. (1919) O naprawie podstaw gminy i o zbliżeniu budowy gminy galicyjskiej do ustroju gminnego w całej Polsce. Warszawa.
11. Samorząd terytorialny. *Kwartalnik, poświęcony teorii i życiu samorządu terytorjalnego*. Retrieved from http://bcpw.bg.pw.edu.pl/Content/8037/st29_z3.pdf
12. Sprawozdanie stenograficzne z 51 posiedzenia Senatu Rzeczypospolitej dnia 14 marca 1933 r.
13. Sprawozdanie stenograficzne z 45 posiedzenia Sejmu Rzeczypospolitej z dnia 22 stycznia 1932 r.
14. DALO (Derzhavnyi arkhiv Lvivskoi oblasti) F. 7. Op. 3 Spr. 258. 321 ark.
15. Sprawozdanie stenograficzne z 85 posiedzenia Sejmu RzeczyPospolitej w dniu 13 lutego 1933 r.
16. Sprawozdanie stenograficzne z 90 posiedzenia Sejmu RzeczyPospolitej w dniu 18 lutego 1933 r.
17. Ustawa z dnia 23 marca 1933 roku o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorialnego. *Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej*. 1933. Nr 35. poz. 294.
18. Ustroj gmin wiejskich w wojewodztwach wschodnich oraz w powiatach Wolkowyskim I Grodzienskim wojewodztwa Bialostockiego. Warszawa, 1933. 143 s.
19. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 14 lipca 1934 r. o podziale powiatu lwowskiego w województwie lwowskim na gminy wiejskie. *Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej*. 1934. Nr. 64. Poz. 546.
20. *Lwowski Dziennik Wojewódzki*. 1934. Nr. 19. S. 211–213.
21. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 9 października 1933 r. w sprawie wykonania ustawy o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorjalnego. *Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej*. 1933. Nr. 80. Poz. 577.
22. Rozporządzenie II Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 15 grudnia 1933 r. w sprawie wykonania ustawy o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorjalnego. *Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej*. 1933. Nr. 100. poz. 769. Retrieved from <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19331000769/O/D19330769.pdf>
23. Rozporządzenie III Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 2 sierpnia 1934 r. w sprawie wykonania ustawy o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorjalnego. *Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej*. 1934. Nr 71. Poz. 688. Retrieved from <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19340710688/O/D19340688.pdf>

Стаття: надійшла до редакції 10.05.2019
прийнята до друку 03.06.2019

The article: is received 10.05.2019
is accepted 03.06.2019